१५२

दीर्घतमा औचथ्यः।मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप्।

युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोरच्छिद्रा मन्तवो ह सर्गाः।

अवातिरतमनृतानि विश्वा ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे॥ १.१५२.०१

युवम्- युवाम्। पीवसा- पीनौ। वस्त्राणि- वस्त्रोपलक्षिततेजांसि। वसाथे- धारयथः। युवोः- युष्मदर्थम्। अच्छिद्राः- तैलधारावदविच्छिन्नानि। मन्तवः- मननानि ध्यानानि। सर्गाः- सृष्टानि। विश्वा- सर्वाणि। अनृतानि- प्रकृतिनियतिविरोधीन्यसत्यानि। अवातिरतम्- नाशयतम्। मित्रावरुणा। ऋतेन- प्रकृतिनियत्याख्यसत्येन। सचेथे- सङ्गच्छेथे ॥१॥

एतच्चन त्वो वि चिकेतदेषां सत्यो मन्त्रः कविशस्त ऋघावान्।

त्रिरश्रिं हन्ति चतुरश्रिरुग्रो देवनिदो ह प्रथमा अजूर्यन्॥ १.१५२.०२

एतत्- एतेषाम्। त्वः- त्वम्। चन- एव। वि- विशेषेण। चिकेतत्- संज्ञाता। एषाम्- एतेषां मध्ये। सत्यः- अवितथः। मन्त्रः- मननत्राता। कविशस्तः- क्रान्तदर्शिप्रशंसितः। ऋघावान्- दुष्टहिंसकः। त्वः- त्वम्। त्रिरश्रिम्- प्रभूतायुधसंपन्नम्। चतुरश्रिः- इतोपि प्रभूतायुधसंपन्नः सन्। उग्रः- उद्गूर्णः। हन्ति- हिनस्सि। प्रथमाः- मुख्याः। देवनिदः- देवनिन्दकाः। अजूर्यन्- जीर्णा भवन्ति ॥२॥

अपादेति प्रथमा पद्वतीनां कस्तद्वां मित्रावरुणा चिकेत।

गर्भो भारं भरत्या चिदस्य ऋतं पिपर्त्यनृतं नि तारीत्॥ १.१५२.०३

Dr. Rangaji

पद्वतीनाम्- द्विचतुष्पदाम्। प्रथमा- मुख्या। अपात्- गत्यतीता उषाः। एति- उदेति। मित्रावरुणा। कः। वाम्- युवयोः। तत्- तदुदयसामर्थ्यम्। चिकेत- जानाति। अस्य- एतस्य वरुणस्य। गर्भः- हृद्गर्भस्थः सावित्र्याख्यगर्भः। चित्- एव। आ- समन्तात्। भारम्- प्रकृत्याख्यभारम्। भरति- वहति। ऋतम्- प्रकृतिनियत्याख्यसत्यम्। पिपर्ति- पूरयति। अनृतम्- प्रकृतिनियतिविरोधासत्यम्। नि तारीत्- नाशयति ॥३॥

प्रयन्तमित्परि जारं कनीनां पश्यामसि नोपनिपद्यमानम्।

अनवपृग्णा वितता वसानं प्रियं मित्रस्य वरुणस्य धाम॥ १.१५२.०४

परि- परितः। इत्- एव। प्रयन्तम्- प्रकर्षेण गच्छन्तम्। कनीनाम्- कमनीयानां रश्मीनाम्। जारम्- निष्पादकम्। नोपनिपद्यमानम्- गमनरहितम्। रश्मिभिर्व्याप्तिरेव सूर्यस्य गतिः। स्वतः सूर्यो गमनरहितः। आध्यात्मिके तु चित्किरणैर्व्याप्तिरात्मनो गतिः। स्वत आत्मा अचलः। अनवपृग्णा- प्रसृतानि। वितता- विस्तृतानि तेजांसि। वसानम्- धरन्तम्। मित्रस्य- स्नेहाधिदैवतस्य। वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य। प्रियं धाम- प्रियपात्रसदनभूतम्। पश्यामसि- पश्यामः ॥४॥

अनश्वो जातो अनभीशुरर्वा कनिक्रदत्पतयदूर्ध्वसानुः।

अचित्तं ब्रह्म जुजुषुर्युवानः प्र मित्रे धाम वरुणे गृणन्तः॥ १.१५२.०५

अनश्वः- प्राणातीतः। अश्वस्य श्रुतौ प्राणप्रतीकत्वात्। अनभीशुः- गमनरहितः। अर्वा- मुख्यप्राणभूतः। जातः- आविर्भूतः। कनिक्रदत्- मन्त्रं शब्दयति। ऊर्ध्वसानुः- उत्कृष्टसानुः। पतयत्- सञ्चरति। गृणन्तः- स्तुवन्त उपासकाः। मित्रे। वरुणे। धाम- स्वहृदयाख्यं सदनम्। प्र-

Dr. Ranganji

प्रकर्षेण। युवानः- मिश्रयन्तः। अचित्तम्- चित्तातीतम्। ब्रह्म- चिदाकाशम्। जुजुषुः- सेवन्ते ॥५॥

आ धेनवो मामतेयमवन्तीर्ब्रह्मप्रियं पीपयन्सस्मिन्नूधन्।

पित्वो भिक्षेत वयुनानि विद्वानासाविवासन्नदितिमुरुष्येत्॥ १.१५२.०६

धेनवः- गावः। सस्मिन्- स्वकीयेन। ऊधनि- ऊधसा। पीपयन्- आप्यायन्तु। ब्रह्मप्रियम्- चिदाकाशप्रियम्। मामतेयम्- तदभिमानिनम्। आ- समन्तात्। अवन्तीः- रक्षन्त्यः। आसा- स्वमुखे प्रक्षेपणाय। भक्षणायेति भावः। पित्वः- अन्नम् यथा तथा। विद्वान्- उपासकः। वयुनानि- ज्ञानानि विद्यां वा। भिक्षेत- याचेत। आविवासन्- परिचरन्। अदितिम्- अखण्डप्रकृतिम्। उरुष्येत्- रक्षेत् ॥६॥

आ वां मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं नमसा देवावसा ववृत्याम्।

अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सह्या अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा॥ १.१५२.०७

मित्रावरुणा। वाम्- युवयोः। हव्यजुष्टिम्- हविःसेवनम्। नमसा- नमस्कारेण। अवसा- शोभनगत्या। आ- आभिमुख्येन। ववृत्याम्- वृणोमि। अस्माकम्- नः। ब्रह्म- मेधा। पृतनासु- आत्मावरणैर्जनितयुद्धेषु। सह्याः- आत्मावरणानि अभिभूयात्। अस्माकम्- अस्मदर्थम्। दिव्या वृष्टिः- मूलशक्तिप्रवाहनिःसरणम्। सुपारा- सुष्ठु पारयितृ भवतु ॥७॥

Dr. Rangani